

Μετάφραση και μεταφρασεολογία στην εποχή της παγκοσμιοποίησης: αναζητώντας έναν νέο ορισμό του πολιτισμού¹

Olaf-Immanuel Seel

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Abstract:

The cultural turn in Translation Studies that took place in the mid 80's repeatedly tried to deal with the fundamental issue of the definition of "culture". As due to a non-globalised socio-cultural reality, the multitude of definitions that emerged from this effort focused in their entirety on its "originary" dimension and are, from a culture-semiotic point of view, extremely monodimensional.

In the context of the 21st century and its ongoing globalization, however, the following legitimate questions arise: Is it appropriate for both translator and translation theoretician to still rely upon any one of the existing definitions of culture? Or does our global era waver the cultural structures of human societies in such a significant manner that the need of an updated new definition of culture is made inevitable in order to reassure its accuracy and functionality for both the practice and theory of translation? Finally, taking into account the essential qualitative and quantitative changes that globalization brings about on a cultural level, what would be a holistic definition of culture which could be useful to both translators and translation theoreticians?

Grounded on a culture-semiotic approach and using concrete textual examples, it is the aim of this paper to give answers to the above questions.

Keywords: globalization, new dimensions of culture, new definition of culture for translation

0. Εισαγωγή

Εδώ και 20 χρόνια, η πολιτισμική διάσταση της μετάφρασης συνιστά - πέρα από την επίγνωση της διεπιστημονικότητας που προϋποθέτει η ενασχόληση μαζί της - ένα από τα ουσιώδη σημεία αναφοράς μιας 'αλλαγής παραδείγματος' στη μεταφρασεολογία. Στόχος αυτού του επαναπροσδιορισμού ή επαναπροσανατολισμού στη μεταφρασεολογία υπήρξε η χειραφέτησή της από τη μονομερή εξάρτησή της από τη Γλωσσολογία και την Εφαρμοσμένη Γλωσσολογία και η καθιέρωσή της ως μιας επιστήμης ανεξάρτητης και αυτοτελούς. Η εν λόγω μεταστροφή είναι ευρέως γνωστή ως «the cultural turn in Translation Studies», ένας όρος που ανάγεται στην Susan Bassnett (1998: 123).

Βασικό στην ουσιώδη και εδραιωμένη επίγνωση ότι τα πρωτογενή στοιχεία της μεταφραστικής ενασχόλησης - όπως η γλώσσα και τα παραγλωσσικά και μη γλωσσικά μέρη του ανθρώπινου λόγου, οι εξωγλωσσικές αναφορές, η κατάσταση και το κείμενο, καθώς και κάθε είδους κοινωνιο-επικοινωνιακής πράξης με συγκεκριμένο στόχο οφείλουν να οριστούν ως πολιτισμικά εξειδικευμένα δεδομένα - το 'πολιτισμικό μεταφρασεολογικό παράδειγμα' υποστηρίζει ότι η μετάφραση δεν μπορεί πλέον να θεωρείται κατ' αποκλειστικότητα ένα γλωσσολογικό εγχείρημα. Μέσα σε αυτά τα πλαίσια, σημαντική

¹ Η παρούσα ανακοίνωση βασίζεται στη διδακτορική διατριβή του ίδιου συγγραφέα με τίτλο «Translation kultureller Repertoires im Zeitalter der Globalisierung: Tendenzen, Möglichkeiten und Perspektiven translatorischen Handelns im Zeichen einer 'zweiten kulturellen Wende'», Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Γερμανικής Γλώσσας και Φιλολογίας, 2005. Η εν λόγω διδακτορική διατριβή θα δημοσιευθεί προσεχώς στη σειρά «Studien zur Translation» (επιμ. Mary Snell-Hornby) των εκδόσεων Stauffenburg.

και διαφωτιστική είναι και η τοποθέτηση των Reiß και Vermeer (²1991:18σ)² ότι «τη βαθύτερη βαθιά δομή της γλώσσας συνιστά το πολιτισμικό επίπεδο που συνκαθορίζει, αν κάτι θα ειπωθεί ή θα γραφτεί, για ποιο θέμα θα μιλήσει ή θα γράψει κανείς, πώς θα διατυπωθεί».

Η αντίληψη αυτή αντικρούεται με την άποψη εκείνων των θεωριών, που στο πρόσφατο παρελθόν χαρακτήριζαν τη μετάφραση είτε απλά ως «μηχανική και «χειρωνακτική» ενασχόληση» (Schmitt 1987: 90) είτε ως «διαδικασία αποκωδικοποίησης δύο ταχυτήτων» (Vermeer 1982: 97, βλ. επίσης Vermeer 1986: 33 και 36).

Αντιθέτως, αν επικαλεστούμε την τοποθέτηση του Vermeer (1986: 36 και 1982: 97), η μετάφραση θεωρείται ως «επανακειμενοποίηση μιας ‘προσφοράς πληροφοριών’ σε ένα νέο πολιτισμικό περιβάλλον με διαφορετικά δεδομένα» ή ως «μια πολιτισμική μεταφορά με πρώτο γνώμονα το γλωσσικό παράγοντα».

Συνεπώς, και σε αντιδιαστολή, η βασική επίγνωση της πολιτισμικής διάστασης της μετάφρασης αποτελεί αφετηρία έρευνας του πρωτογενούς υλικού μεταφραστικής ενασχόλησης, δηλαδή της γλώσσας, καθώς και των υπόλοιπων παραπάνω προαναφερθέντων δεδομένων, ανεξάρτητα από τις όποιες διαφορές στην ερευνητική και πρακτική προσέγγιση που παρουσιάζουν οι επιμέρους ‘πολιτισμικά ευαίσθητες’ μεταφρασεολογικές κατευθύνσεις (όπως λ. χ. η Γενική Περί Των Πράξεων Θεωρία, η Πραγματολογική Θεωρία, η Περιγραφική Θεωρία, καθώς και η Ερμηνευτική Θεωρία).

Σε αυτά τα πλαίσια, ο ορισμός του ‘πολιτισμού’ έχει καθοριστική σημασία για την επιστημονική ενασχόληση του πολιτισμικού παραδείγματος με τη μετάφραση. Με δεδομένη την πληθώρα των ορισμών, στους οποίους μπορεί κανείς να ανατρέξει στην σχετική βιβλιογραφία,³ ξεχωριστή θέση κατέχει ο παρακάτω λόγω της ιδιαίτερα συχνής αναφοράς του (Holz-Mänttari 1984: 34, Taraman 1986: 84, Stolze 1992: 205, Nord 1993: 23, κ.α.). Πρόκειται για έναν κοινωνιολογικά εδραιωμένο ορισμό του πολιτισμού από τον Heinz Göhring ([1978], 2002: 108):

Πολιτισμός είναι όλα εκείνα τα στοιχεία που πρέπει κανείς να γνωρίζει, να κατέχει και να αισθάνεται, για να μπορεί να κρίνει, σε ποιές περιπτώσεις οι φυσικοί ομιλητές ανταποκρίνονται στους διάφορους κοινωνικούς τους ρόλους σύμφωνα με κοινωνικά αποδεκτά κριτήρια ή πότε αποκλίνουν απ’αυτά, προκειμένου να μπορεί να συμπεριφερθεί κανείς με κοινωνικά αποδεκτό τρόπο, εφόσον βέβαια το επιθυμεί και δεν διατίθεται να επωμιστεί τις συνέπειες μη αποδεκτής συμπεριφοράς.

Στα πλαίσια της παρούσας ανακοίνωσης, θα περιοριστούμε στη συνέχεια σε έναν μόνο ακόμη, μεταγενέστερο, επίσης κοινωνιολογικά εδραιωμένο ορισμό της Nord (1993: 20, επισήμανση: ομοίως), προκειμένου να καταδείξουμε με δύο μόνο παραδείγματα την κοινή και ταυτόχρονα αντιπροσωπευτική αντίληψη που τους διέπει:

² Όλα τα παραθέματα από τη γερμανόφωνη σχετική βιβλιογραφία έχουν στη συνέχεια μεταφραστεί στα Ελληνικά από τον συγγραφέα της παρούσας ανακοίνωσης.

³ Βλ. Seel (2005: 86-89) για μια συγκεντρωτική παρουσίαση των διάφορων εθνογραφικών, ανθρωπολογικών και κοινωνιολογικών ορισμών του πολιτισμού, στους οποίους έχει στο παρελθόν ανατρέξει το πολιτισμικό παράδειγμα στη μετάφραση.

‘Πολιτισμός’ είναι για μένα μια κοινότητα ή ομάδα ανθρώπων που διαφέρει από άλλες κοινότητες και ομάδες λόγω κοινών μορφών συμπεριφοράς και πράξεων.

Με βάση τους παραπάνω ορισμούς μπορούμε να συμπεράνουμε ότι το κλασικό πολιτισμικό παράδειγμα στη μεταφρασεολογία αντιλαμβάνεται τον πολιτισμό ως ένα μονοδιάστατο, περισσότερο κλειστό παρά ανοιχτό, ενδογενές, ενιαίο, γραμμικό, συνεχές, οργανικό, ορθογενές, χρονικά, τοπικά και εθνικά χαρακτηριζόμενο σύστημα ή κατασκευάσμα αξιών, νορμών και συμβάσεων. Υπό αυτήν την έννοια, η λέξη ‘πολιτισμός’ ισοδυναμεί σχεδόν με ‘εθνικά σύνορα’ και ‘εθνική ταυτότητα’. Την πολιτισμο-σημειολογική διάσταση που ταυτίζεται εννοιολογικά με την εν λόγω αντίληψη θα αποκαλέσουμε *γηγενή* διάσταση (*indigenous dimension/originäre Dimension*).⁴

Πάνω σε αυτόν τον ‘στέρεο και ουσιαστικό’ ορισμό (*substantial definition of culture/substantieller Kulturbegriff*), συνεπώς, στηρίζεται το σύνολο του θεωρητικού οπλοστασίου του πολιτισμικού παραδείγματος, όπως λ. χ. η έννοια των *πολιτισμικά εξειδικευμένων δεδομένων* (*culture specific determinants/kulturspezifische Determinanten*), της *μετάφρασης ως διαπολιτισμικής επικοινωνίας* (*translation as intercultural communication/Translation als interkulturelle Kommunikation*), της *παραγωγής ταυτότητας δια της μετάφρασης* (*formation of identity through translation/Identitätsstiftung durch Translation*), των *πολιτισμικά εδραιωμένων μεταφραστικών σκοπέλων* (*culture-specific translational obstacles/translatorische Kulturbarrieren*), καθώς και εκείνη της *μεταφραστικής πολιτισμικής επάρκειας* (*translational cultural competence/translatorische Kulturkompetenz*).

Σε αυτό το σημείο τίθεται το θεμελιώδες ερώτημα: Βασιζόμενοι στην αντιπροσωπευτική για το πολιτισμικό παράδειγμα στη μεταφρασεολογία τοποθέτηση της Bassnett (1989: 1, από: Gentzler 1993: 191) ότι «studying translation today means ‘being aware of the processes that shape culture in a given time’», μπορούν οι παραπάνω ορισμοί του πολιτισμού να συνεχίσουν να διεκδικούν θεωρητική εγκυρότητα και απόλυτη πρακτική χρησιμότητα στην εποχή μας, που έχει μεταβεί από το στάδιο του μοντερνισμού στον ‘δεύτερο ή ύστερο μοντερνισμό’, δηλαδή στην παγκοσμιοποίηση; Στην περίπτωση μιας καταφατικής απάντησης, οι όποιες ανησυχίες για την ορθότητα των έως σήμερα εκπονημένων θεωρητικών κατηγοριών του πολιτισμικού παραδείγματος θα αποδειχθούν αβάσιμες. Στην αντίθετη περίπτωση, ωστόσο, καθίσταται προφανές ότι είτε απαιτείται τουλάχιστον μια διαφοροποίηση στον ορισμό είτε ακόμα και ένας επαναπροσδιορισμός του.

Βασική υπόθεση εργασίας μας είναι ότι η παγκοσμιοποίηση επιφέρει τόσο ποσοτικές όσο και ποιοτικές αλλαγές και διαφοροποιήσεις στις συνολικές πολιτισμικές δομές και εκφάνσεις ενός ‘εθνικού πολιτισμού’. Στη συνέχεια, θα προσπαθήσουμε να καταδείξουμε τις αλλαγές και διαφοροποιήσεις αυτές, και, με βάση τα συμπεράσματα που θα εξαχθούν, θα αναζητήσουμε έναν νέο ορισμό του πολιτισμού για τη μετάφραση, κατάλληλο να εφαρμοστεί στην παγκοσμιοποιημένη μας εποχή. Στα πλαίσια αυτής της ανακοίνωσης, ωστόσο, θα περιοριστούμε σε αυτόν τον στόχο, χωρίς να αναφερθούμε στις

⁴ Καίριοι όροι σχετικοί με την πολιτισμική διάσταση στη μετάφραση και, ειδικότερα, σε ό,τι αφορά τη πολιτισμική διάσταση στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης, θα πλαισιώνονται στη συνέχεια τόσο από τους αντίστοιχους αγγλικούς όσο και γερμανικούς, προκειμένου να διευκολυνθούν οι αναγνώστες μας όσο το δυνατόν περισσότερο κατά μια πιθανή αναζήτηση περαιτέρω πληροφοριών στη σχετική βιβλιογραφία για τα επιμέρους σημεία της πολιτισμικής διάστασης στη μετάφραση.

συνέπειες που ενδέχεται να επιφέρει αυτό για τις υπόλοιπες θεωρητικές κατηγορίες του πολιτισμικού παραδείγματος.⁵ Η προσέγγιση που θα εφαρμόσουμε θα είναι πολιτισμο-σημειολογική και θα βασίζεται σε συγκεκριμένα κειμενικά παραδείγματα.

1. Σκιαγράφηση των βασικών χαρακτηριστικών της παγκοσμιοποίησης

Σε αυτό το σημείο, οφείλουμε να αναφερθούμε εν συντομία στο φαινόμενο που σήμερα αποκαλούμε 'παγκοσμιοποίηση'. Δεν θεωρούμε σκόπιμο, ωστόσο, εν όψει της πολιτισμο-σημειολογικής μας προσέγγισης να στηριχθούμε σε κάποιον από την πληθώρα των διαφορετικών ανθρωπολογικών, κοινωνιολογικών, οικονομολογικών κλπ. ορισμών στη σχετική βιβλιογραφία (βλ. Seel 2005: 157-162). Επομένως, θα περιοριστούμε σε μια σκιαγράφηση των βασικών χαρακτηριστικών του εν λόγω φαινομένου.

Η παγκοσμιοποίηση ως φαινόμενο προκύπτει από την ιλιγγιώδη εξέλιξη των μέσων μαζικής πληροφόρησης και (τηλ)επικοινωνίας και την (μικρο)ψηφιακή δικτύωση και αλληλοσύνδεσή τους ανά τον κόσμο (βλ. Austermlühl 2001: 6). Τα αποτελέσματα αυτής της νέας πληροφοριακής και επικοινωνιακής κατάστασης είναι καθοριστικές τομές και αλλαγές στην αυτεπίγνωση, αλλά και στο δυναμικό πράξεων και πρωτοβουλιών τόσο σε κοινωνικό επίπεδο όσο και ομαδικό και ατομικό. Η άνευ προηγουμένου «εκτίναξη της ποσότητας γνώσεων» (Görferich 2002: 1) σε συνδυασμό με τη δυνατότητα της ανά πάσα στιγμή απόκτησής της, η συνεχής και καθολική παρουσία της βιομηχανίας των μέσων μαζικής ενημέρωσης και του θεάματος σε παγκόσμια κλίμακα, η απεριόριστη δυνατότητα της διάνυσης γεωγραφικών αποστάσεων, η διαπερατότητα εθνικοκρατικών, αλλά και εμπορικών συνόρων, η γένεση υποκοουλτούρων και πολυπολιτισμικών κοινωνιών, καθώς και η δημιουργία διεθνικών επιχειρησιακών δομών συνιστούν μερικές μονάχα από τις σημαντικές εκφάνσεις ενός μεταμοντέρνου παραδείγματος ζωής οφειλούμενου στην παγκοσμιοποίηση.

Στο χώρο της μετάφρασης, η παραπάνω φαινομενολογία δεν επέφερε μόνο υλικοτεχνικές αλλαγές και έναν πολλαπλασιασμό, καθώς και μια *διάσπαση (fragmentation/Fragmentation)* των επαγγελματικών πεδίων δραστηριοποίησης των μεταφραστών/μεταφραστριών (όπως λ. χ. πολύ χαρακτηριστικά αφορά στο επιμέρους μεταφραστικό σκέλος στα πλαίσια της *τοπικοποίησης (localization/Lokalisation)* στον τομέα των ιστοτόπων και λογισμικών, του μάρκετινγκ και του τουρισμού, καθώς και στο *outsourcing*, δηλαδή τη συνεργασία των επιχειρήσεων με freelance μεταφραστές, στην τηλεμετάφραση, στην τηλεδιερμηνεία), αλλά προφανέστατα και την αναγκαιότητα ευελιξίας και ικανότητας εργασίας υπό έντονη χρονική πίεση, καθώς και μια διαρκή και αυξημένη αναγκαιότητα ενημέρωσης, επιμόρφωσης και διεύρυνσης των ικανοτήτων και δεξιοτήτων που προαπαιτούν οι ενδεικτικά προαναφερθέντες νέοι επαγγελματικοί τομείς.

2. Νέες πολιτισμο-σημειολογικές εκφάνσεις της παγκοσμιοποίησης

Με δεδομένη, συνεπώς, τη συνεχή διασύνδεση και αλληλοσύνδεση της ανθρωπότητας σε (σχεδόν) κάθε γωνιά του πλανήτη μας, ένα φαινόμενο που ο κοινωνιολόγος Tomlinson (1999: 1) αποκαλεί «complex connectivity», η παγκοσμιοποίηση συνεπάγεται και μια κοινωνιο-πολιτισμική αλλαγή. Παραδοσιακά σχήματα σκέψης, ζωής και πράξης που εντάσσονται σε ένα εθνικό ή εθνικο-κρατικό σύνολο με ενιαία εθνική ταυτότητα

⁵ Βλ. Seel (2005: Γ' Μέρος) για τις συνέπειες που ανακύπτουν για τις βασικότερες θεωρητικές κατηγορίες του πολιτισμικού παραδείγματος στη μετάφραση από τα νέα πολιτισμικά δεδομένα στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης.

διασπώνται σημαντικά και τίθενται υπό αμφισβήτηση στην εποχή μας (βλ. Kingscott 2000: 229). Πολύ κατατοπιστική είναι εδώ η τοποθέτηση του κοινωνιολόγου Beck (1997: 116):

Η αρχιτεκτονική της σκέψης, των πράξεων και της ζωής εντός κρατικο-κοινωνικών ζωνών και ταυτοτήτων αποσυντίθεται εν όψει της οικονομικής, οικολογικής, πολιτισμικής, βιογραφικής παγκοσμιοποίησης. Μέσα από αυτό προκύπτουν ευκαιρίες εξουσίας, χώροι πράξεων, ζωής και αντίληψης του κοινωνικού που διασπούν την εθνικο-κρατική ορθοδοξία της πολιτικής και της κοινωνίας και την στροβιλίζουν.

Είναι επομένως προφανές ότι η παγκοσμιοποίηση επιφέρει μια «νέα [...] ποιότητα και ποσότητα διαδικασιών πολιτισμικών αλλαγών, που αφορούν όλους τους ανθρώπους» (Robertson/Winter 2000: 150).

Σε ό,τι αφορά την πολιτισμική διάσταση της μετάφρασης, η παγκοσμιοποίηση συνεπάγεται τη δημιουργία τεσσάρων νέων πολιτισμο-σημειολογικών διαστάσεων, που μπορούν να εντοπιστούν τόσο ενδοκειμενικά όσο και εξωκειμενικά: 1. τη διάσταση της *αυτοτελούς παγκοσμιοτοπικοποίησης* (*autonomous glocalization/autonome Glocalisierung*), 2. της *ομογενοποίησης* (*homogenization/Homogenisierung*), 3. της *υβριδοποίησης* (*hybridization/Hybridisierung*) και 4. της *αναχρονιστικοποίησης* (*tribalization/Tribalisierung*). (Βλ. Seel: Β' Μέρος)

Η θεμελιώδης σημασία των εν λόγω διαστάσεων για τη μετάφραση έγκειται στο ότι το πρωτογενές υλικό μεταφραστικής ενασχόλησης - δηλαδή η γλώσσα και τα παραγλωσσικά και μη γλωσσικά μέρη του ανθρώπινου λόγου, οι εξωγλωσσικές αναφορές, η κατάσταση και το κείμενο, καθώς και κάθε είδους κοινωνιο-επικοινωνιακής πράξης με συγκεκριμένο στόχο - δεν μπορεί πλέον να οριστεί μόνο ως γηγενές, αλλά και ως χαρακτηριζόμενο από την πιθανή συνύπαρξη του γηγενούς με μία ή και περισσότερες ή ακόμη και όλες τις υπόλοιπες νέες διαστάσεις. Κατά συνέπεια, ο ποιοτικός, αλλά και ποσοτικός αυτός πολλαπλασιασμός των σημαινόντων και σημαινόμενων διαφορετικής πολιτισμο-σημειολογικής προέλευσης οδηγεί σε μια ποιοτικά και/ή ποσοτικά νέα πολιτισμική πραγματικότητα εντός κειμένων.

Ας προχωρήσουμε, όμως, σε ένα συνοπτικό ορισμό, καθώς και στην κατάδειξη των προαναφερθέντων πολιτισμο-σημειολογικών διαστάσεων με βάση συγκεκριμένα κειμενικά παραδείγματα, πριν καταλήξουμε στα συμπεράσματα που θα αφορούν τον ορισμό του πολιτισμού για τη μετάφραση στα πλαίσια της νέας εποχής.⁶

2.1. *Αυτοτελής παγκοσμιοτοπικοποίηση (autonomous glocalization)»/«autonome Glocalisierung*

Ορισμός: Στη σχετική κοινωνιολογική βιβλιογραφία, ο όρος *παγκοσμιοτοπικοποίηση* προτείνεται με την ευρεία έννοια ως το βασικό χαρακτηριστικό της παγκοσμιοποίησης. Διότι η παγκοσμιοποίηση συνίσταται, σύμφωνα με τον Giddens (1991:21, από: Robertson 1998:194, επισήμανση ομοίως, βλ. επίσ. Egbert 2001:13ff) «στη διασταύρωση απουσίας και παρουσίας, στον συγκερασμό 'μακρινών' κοινωνικών γεγονότων και σχέσεων με τοπικούς συσχετισμούς». Προκειμένου να συλλάβει αυτό το ουσιώδες χαρακτηριστικό της

⁶ Βλ. αναλυτικά Seel (2005: μέρος Β) για την προβληματική που ανακύπτει για τη μεταφραστική διαδικασία από τις παρακάτω νέες πολιτισμο-σημειολογικές διαστάσεις.

παγκοσμιοποίησης σε όλο του το φαινομενολογικό φάσμα, δηλαδή την αρμογή παγκοσμιότητας και τοπικότητας, η κοινωνιολογία δανείζεται τον οικονομολογικό όρο *glocalization*, δηλαδή *παγκοσμιοτοπικοποίηση* (ως σύνθεση των ουσιαστικών ‘globalization’ και ‘localization’) (βλ. Forstner 2000:145), δηλαδή ως σύνθεση των ουσιαστικών ‘παγκοσμιοποίηση’ και ‘τοπικοποίηση’.

Το βασικότερο αυτό χαρακτηριστικό του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης μπορεί βεβαίως να το αντιληφθεί κανείς και ως σημείο γένεσης και των υπολοίπων πολιτισμο-σημειολογικών διαστάσεων. Πέρα από τη συνολική του σημασία, ωστόσο, ταυτίζεται τόσο στις γλωσσικές συνήθειες της Γερμανικής όσο και της Αγγλο-αμερικανικής με τον όρο *localization/Lokalisierung*, που αποδίδει ακριβώς εκείνη την πράξη «της προσαρμογής ενός προϊόντος, συμπεριλαμβανομένων των οδηγιών χρήσεως, στα δεδομένα (δηλαδή πολιτισμός που συμπεριλαμβάνει τη γλώσσα και τις συνήθειες) της αγοράς εργασίας που στοχεύει κανείς» (Göpferich 2002:335).

Για τη μετάφραση, η *localization/glocalization/παγκοσμιοτοπικοποίηση* ισοδυναμεί, κατ’αρχάς, με τη δημιουργία ενός νέου πεδίου επαγγελματικής δραστηριοποίησης στον τομέα του μάρκετινγκ, του τουρισμού και των software.

Στα πλαίσια αυτής της διαδικασίας, ωστόσο, γενιέται, από πολιτισμο-σημειολογικής άποψης, μια πληθώρα νέων πολιτισμικών εννοιολογικών δομών και σχέσεων. Βασισόμενη, συνήθως, σε μια σχετικά ‘ουδέτερη’ πολιτισμικά, ‘διεθνοποιημένη’ εκδοχή-πηγή στην αγγλική γλώσσα, η διαδικασία της *localization* έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία αρχικά *αυτοτελών παγκοσμιοτοπικοποιημένων* δεδομένων από πολιτισμο-σημειολογικής άποψης, που εισέρχονται ως αυτόνομη νέα συνύφαση του παγκόσμιου και του τοπικού στον πολιτισμό-στόχο. Τα σημαίνοντα και σημανόμενα που προκύπτουν από τη διαδικασία αυτή μπορούν να είναι - ανάλογα με τους στόχους και τις ανάγκες του προϊόντος - είτε κυρίως παγκοσμιοποιημένα είτε τοπικοποιημένα.

Ας δούμε, όμως, παρακάτω τη γερμανική εκδοχή-στόχο της ευρωπαϊκής διαφημιστικής καμπάνιας της Ελλάδας για την Ολυμπιάδα του 2004 στην Αθήνα (βλ. παράρτημα), προκειμένου να γίνει σαφές το εν λόγω φαινόμενο της αυτοτελούς παγκοσμιοτοπικοποίησης. Περιοριζόμενοι μόνο σε επιγραμματικά σχόλια,⁷ μπορούμε να συνοψίσουμε εκ των προτέρων τα εξής: Ενώ στο διεθνοποιημένο αγγλικό πρωτότυπο κυριαρχεί το παγκοσμιοποιημένο στοιχείο υπό τη μορφή της Αγγλικής ως *lingua franca* (βλ. Seel 2005: 170-179), το παγκοσμιοποιημένο στοιχείο εστιάζει στη γερμανική εκδοχή-στόχο από γλωσσικής άποψης στην κεντρική θεματολογία - δηλαδή το διεθνή χαρακτήρα των Ολυμπιακών Αγώνων - καθώς και στη σχετική με αυτή χρήση λεξημάτων και λεξηματικών συνθεμάτων, όπως λ. χ. ‘Höchstrekord [= ‘ανώτατο ρεκόρ’] και ‘Auf die Plätze, fertig, los [= ‘Λάβετε θέσεις, έτοιμοι, πυρ’]. Επίσης, παγκοσμιοποιημένα και αμιγώς τοπικά δεδομένα συνυπάρχουν τόσο στο μη γλωσσικό μέρος - που απεικονίζει τις διεθνώς γνωστές γαστρονομικές απολαύσεις της Ελλάδας με φόντο το γαλάζιο της Μεσογείου - όσο και στον υπότιτλο με τη μορφή του ‘Olympische Spiele 2004. Die Spiele kehren nach Hause zurück’ [= ‘Ολυμπιάδα 2004. Οι αγώνες επιστρέφουν σπίτι τους’]. Σε άμεση εννοιολογική συνάρτηση με το παγκοσμιοποιημένο αυτό φορτίο βρίσκεται το

⁷ Παραπέμπουμε στο Seel (2005:168-181), δεδομένου ότι στα πλαίσια της παρούσας ανακοίνωσης δεν είναι δυνατή μια λεπτομερής πολιτισμο-σημειολογική ανάλυση της διεθνοποιημένης εκδοχής-πηγής και η συγκριτική αντιπαράθεσή της με όλες τις διαθέσιμες άλλες τοπικοποιημένες εκδοχές-στόχοι άλλων γλωσσικών κοινοτήτων, ούτε μια εκτενής και συγκριτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων της ανάλυσης αυτής ούτε και η αναφορά στα συμπεράσματα για τη μεταφραστική πράξη ως ‘τοπικοποίηση’.

τοπικοποιημένο στοιχείο, που γίνεται άμεσα αντιληπτό ήδη στη λεζάντα υπό τη μορφή του ιδιωτισμού 'etwas kommt in die Gänge' [= 'κάτι ξεκινάει'], που χάρη στην αμφισημία του λεξήματος '-r Gang,'e'⁸ [= 1. 'ταχύτητα κιβωτίου μετάδοσης (μηχανοκίνητου) οχήματος', 2. 'πιάτο σε σειρά φαγητών που σερβίρεται σε γεύμα'] ενεργοποιεί στο γερμανόφωνο παραλήπτη του συνολικού διαφημιστικού μηνύματος ένα διττό, παράλληλο, εννοιολογικό φορτίο υπό τη μορφή λογοπαιγνίου: 1. Η έναρξη της Ολυμπιάδας και μαζί με αυτήν η σημείωση μέγιστων επιδόσεων στον αθλητισμό βρίσκεται προ των πυλών, και 2. η χώρα διεξαγωγής των αγώνων προσφέρεται για μια ποιοτική και κυρίως ποσοτική κατανάλωση των διεθνώς γνωστών και πολύ δημοφιλών εδεσμάτων της και στους γερμανόφωνους. Είναι προφανές ότι και οι δύο αυτές εκδοχές ξεχωριστά, αλλά πολύ περισσότερο ο συνδυασμός τους, καθιστούν στο μυαλό του παραλήπτη μια ενδεχόμενη επίσκεψη στη χώρα της Ελλάδας ως κάτι ιδιαίτερα δελεαστικό.

Σε άμεση εννοιολογική συνάφεια με τον κεντρικό θεματικό άξονα των Ολυμπιακών Αγώνων, η γλωσσική τοπικοποίηση ολοκληρώνεται με τη χρήση λεξιματικών συνθεμάτων στο δευτερεύον κείμενο, που αγγίζουν τις προσδοκίες και τα ενδιαφέροντα των γερμανόφωνων τουριστών για τη γενέτειρα των Ολυμπιακών Αγώνων, όπως λ. χ. για την ιστορικότητά της με τη μορφή του 'Griechenland [bricht] schon seit Jahrhunderten alle Rekorde' [= 'η Ελλάδα καταρρίπτει όλα τα ρεκόρ εδώ και αιώνες'], για την ποιότητα της κουζίνας της με τη μορφή του 'Ort für einmalige kulinarische Erlebnisse' [= 'τόπος για μοναδικές γαστρομαργικές εμπειρίες'], για τη γραφικότητά της με την αναφορά του 'malerische[...] Hafenrestaurants' [= 'γραφικά εστιατόρια σε λιμανάκια']. Τέλος, το εκφώνημα 'Ihre beste Zeit' [= 'Ο καλύτερός σας χρόνος'], που συνοδεύει το λογότυπο κάτω από το δευτερεύον κείμενο, συνδυάζει υπό τη μορφή λογοπαιγνίου τόσο τοπικοποιημένα όσο και παγκοσμιοποιημένα δεδομένα: Αυτό παραπέμπει αφενός στη βεβαιότητα αξέχαστων διακοπών και αφετέρου στο ευρύτερο πλαίσιο της Ολυμπιάδας, συμπεριλαμβάνοντας έτσι τον επισκέπτη της Ελλάδας κατά την εποχή της διεξαγωγής των Αγώνων εμμέσως σε εκείνους, οι οποίοι σημειώνουν 'αξιόλογες επιδόσεις': σε προσωπικό, βεβαίως, επίπεδο.

Με βάση τα παραπάνω, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι από πολιτισμο-σημειολογικής άποψης στη γερμανική εκδοχή-στόχο δίνεται βαρύτητα κυρίως στο τοπικοποιημένο σημασιολογικό φορτίο. Εν τούτοις, παγκοσμιοποιημένα, τοπικά και τοπικοποιημένα στοιχεία συνυπάρχουν σε άμεση ή έμμεση αλληλεξάρτηση και αλληλεπίδραση, δημιουργώντας ένα συνολικό γλωσσικο-εικονικό αυτοτελές παγκοσμιοτοπικοποιημένο «υπερ-μηνύμα». Μόνο υπό αυτήν την συνολική διαδραστικότητα του παγκοσμιοτοπικοποιημένου υπερ-μηνύματος - του οποίου οι ποιοτικοί και ποσοτικοί σημειολογικοί συσχετισμοί ενδέχεται, βέβαια, να διαφέρουν ανάλογα με το διαφημιζόμενο προϊόν, αλλά και το είδος της αγοράς-στόχου - ο εκάστοτε διαφημιστικός στόχος του αποστολέα είναι δυνατόν να επιτευχθεί με το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.

2.2. Ομογενοποίηση (homogenization/Homogenisierung)

Ορισμός: Η πρώιμη κοινωνιολογική έρευνα ταύτιζε στις αρχές της δεκαετίας του '90 την παγκοσμιοποίηση σε μεγάλο βαθμό με μια σταθερά καλπάζουσα παγκόσμια ισοπέδωση πολιτισμικά εξειδικευμένων δεδομένων. Σύμφωνα με τη σχετική βιβλιογραφία, αυτή η εξέλιξη, η οποία έγινε γνωστή με τον όρο του κοινωνιολόγου Georg Ritzer (1993:1)

⁸ Βλ. Wahrig (1994:628) για τις υπόλοιπες σημασίες του λεξήματος '-r Gang,'e'.

McDonaldization, ισοδυναμεί με μια σταδιακή παγκόσμια ομογενοποίηση του πολιτισμικά εξειδικευμένου φαινομενολογικού και εννοιολογικού πλούτου κάθε πολιτισμού με έναν άλλο, κυρίαρχο πολιτισμό. Είναι προφανές ότι γίνεται αναφορά στην αγγλο-αμερικανική μαζική κουλτούρα. Εν τούτοις, νεότερες κοινωνιολογικές μελέτες απορρίπτουν την άποψη αυτή στηριζόμενες στην επίγνωση ότι η παγκοσμιοποίηση συμπεριλαμβάνει τόσο το παγκόσμιο όσο το τοπικό, τόσο το καθολικό όσο και το ειδικό, καθώς αναφέρεται σε μια διαλεκτική σχέση αυθόρμητα και παράλληλα διεξαγομένων περίπλοκων διαδικασιών στον τομέα της οικονομίας, της πολιτικής, της τεχνολογίας κλπ., αλλά κυρίως στον τομέα του πολιτισμού.

Συμμεριζόμαστε την παραπάνω άποψη και υποστηρίζουμε ότι η διάσταση της *ομογενοποίησης* αποτελεί μόνο μία από τις συνολικά τέσσερις νέες διαστάσεις στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης. Θέλοντας να επιστήσουμε την προσοχή στο ευρύ φάσμα των ομογενοποιήσεων, που συναντούνται ως ‘αγγλικισμοί’ ή ‘αμερικανισμοί’, δεν επιλέξαμε να καταδείξουμε το εν λόγω φαινόμενο με κάποιο κειμενικό παράδειγμα από το χώρο της μαζικής κουλτούρας, αλλά, απεναντίας, μέσα από ένα ελληνικό λογοτεχνικό κείμενο. Πρόκειται για το βιβλίο της Σώτης Τριανταφύλλου *Γράμμα από την Αλάσκα*. Δεδομένου της πληθώρας των ομογενοποιήσεων στο έργο αυτό, θα περιοριστούμε σε λίγα μόνο αντιπροσωπευτικά παραδείγματα της εν λόγω διάστασης:⁹

1) *φαστροντάδικο* [12], 2) *τσεκάρω* [17], 3) *καγιάκ* [ομοίως], 4) *ράφτινγκ* [ομοίως], 5) *e-mail στο τέλος του δρόμου* (*endoftheroad@alaskanet.com*) [19], 6) “*On the Road Again*”, “*Alaska and Me*”, “*Beds Are Burning*” [17], 7) “*Here’s to my life in a chosen country, Here’s to Alaska and me* [23], 8) [...] *εκεί που χύθηκε το πετρέλαιο της Έξον* [...] [12], 9) [...] *τη γειτονιά με τους αλκοολικούς* [...] [17], 10) [...] *που οι δρόμοι έχουν εδώ ονόματα και όχι αριθμούς* [...] [31] και 11) δεκάδες από τα Αγγλικά στα Ελληνικά μεταγραφημένα ή αυτούσια χρησιμοποιημένα τοπωνύμια και προσωνύμια στην Αγγλική, διάσπαρτα σε όλο το κείμενο, όπως λ. χ. *Πίβερ Φοίνιξ* [47] ή *Back Stage Club* [54]. [Τριανταφύλλου 2002]

Πέρα από την όποια προβληματική που προκύπτει για τη μεταφραστική διαδικασία (βλ. Seel 2005: 198σ.), η τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά εντοπιζόμενη νέα πολιτισμο-σημειολογική διάσταση της *ομογενοποίησης* παραπέμπει σε μια νέα πολιτισμική πραγματικότητα εντός και εκτός κειμένων.

2.3. Υβριδοποίηση σημαίνοντος (*signifiant-hybridization/Signifikant-Hybridisierung*)

Ορισμός: Διαχωρίζουμε τη θέση μας από τη δικαιολογημένη, αλλά από πολιτισμο-σημειολογικής και μεταφρασεολογικής άποψης ανυπόστατη αντίληψη ότι παγκοσμιοποίηση και υβριδοποίηση αποτελούν δυο έννοιες ταυτόσημες. Συνεπώς δεν υιοθετούμε την άποψη των πολιτισμικών επιστημόνων Bronfen/Marius (1997:14), σύμφωνα με τους οποίους «υβριδικό [είναι απλά] ό,τι οφείλει την ύπαρξή του στην ανάμειξη διαφορετικών παραδόσεων και αλυσιδών σημαινομένων». Θεωρούμε ότι ένας πολιτισμο-σημειολογικά και μεταφρασεολογικά ακριβής ορισμός του ‘υβριδικού’ θα πρέπει να είναι ο εξής: «υβριδικά είναι όλα εκείνα τα πολιτισμο-σημειολογικά και

⁹ Βλ. Seel (2005: 186-198) για μια μακροπερικειμενική και λεπτομερή αναφορά στις γλωσσικές, αλλά και εξωγλωσσικές ομογενοποιήσεις στο εν λόγω έργο, καθώς και την κατηγοριοποίησή τους.

γλωσσικά σημαίνοντα και σημαίνόμενα που όχι μόνο προκύπτουν από τον συγκερασμό δύο η περισσότερων πολιτισμικών και/ή γλωσσικών σημαινόντων και/ή σημαινομένων διαφορετικής πολιτισμικής προέλευσης, αλλά διαφαίνονται ταυτόχρονα και στην περίπτωση εκείνη, στην οποία αυτή η αρμογή αντιτίθεται στις πολιτισμικά εξειδικευμένες συμβάσεις και νόρμες της πολιτισμικής κοινότητας που τα δέχεται».

Ας προχωρήσουμε στην κατάδειξη του εν λόγω φαινομένου, περιοριζόμενοι σε ένα μόνο παράδειγμα υβριδοποίησης σημαίνοντος, προερχόμενο και αυτό από το προαναφερθέν βιβλίο της Τριανταφύλλου (2002):¹⁰

Θέλω να πω, δεν είμαστε και τόσο επιτυχημένοι, είμαστε; [Τριανταφύλλου 2002: 19]

Η ερωτηματική χρήση του ρήματος ‘είμαι’ στο ίδιο πρόσωπο με το υποκείμενο ως γλωσσική πράξη εκμείευσης συμφωνίας του δέκτη με τον πομπό συνιστά αγγλικισμό και δεν είναι αποδεκτός από τους φυσικούς ομιλητές της Ελληνικής. Αν και ξενίζει, εν τούτοις γίνεται σχετικά εύκολα κατανοητός από τον ελληνόφωνο δέκτη του μηνύματος.

Πέρα από την προβληματική που προκύπτει για τη μεταφραστική διαδικασία (βλ. Seel 2005: 213-216), η τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά εντοπιζόμενη νέα πολιτισμο-σημειολογική διάσταση της υβριδοποίησης παραπέμπει σε μια νέα πολιτισμική πραγματικότητα εντός και εκτός κειμένων.

2.4. Αναχρονιστικοποίηση (tribalization/Tribalisierung)

Ορισμός: Ως αναχρονιστικοποίηση, από πολιτισμο-σημειολογικής άποψης, αντιλαμβανόμαστε την επιδίωξη ορισμένων μελών ή ομάδων ενός δεδομένου εθνικού πολιτισμού να προστατέψει τόσο την πολιτισμική κληρονομιά του έθνους του, δηλαδή τη γλώσσα, την ιστορία, τις παραδόσεις, τα ήθη και έθιμα κλπ. όσο και τους καθημερινούς πολιτισμικά εξειδικευμένους κώδικες κοινωνιο-επικοινωνιακών πράξεων και συμπεριφοράς, καθώς και την εθνική τους ταυτότητα από εξωγενείς επιρροές που οφείλονται στην παγκοσμιοποίηση. Επομένως, στόχος αυτών των κοινωνικών ομάδων ενός δεδομένου εθνικού πολιτισμού είναι να διαφυλάξει, όσο το δυνατόν περισσότερο στο ακέραιο την πολιτισμική κληρονομιά του έθνους τους και, κατά συνέπεια, την εθνική τους ταυτότητα. Η εν λόγω τάση γίνεται τον τελευταίο καιρό όλο και περισσότερο εμφανής σε πολλούς εθνικούς πολιτισμούς της Ευρώπης, και στοχεύει κυρίως στην απόκρουση των ομογενοποιημένων και υβριδοποιημένων στοιχείων αγγλο-αμερικανικής προέλευσης.

Στη συνέχεια θα καταδείξουμε τη φαινομενολογία της αναχρονιστικοποίησης με βάση ένα μικρό απόσπασμα από το ημερολογιακό δοκίμιο του Γ. Ξεινού από το περιοδικό *Ευθύνη* με τίτλο «ΣΤΟΝ ΧΡΟΝΟ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ».

«Αΐσθημα ἐξαίσιον τοῦ ἑσπερινοῦ τῆς Βασιλεύουσας, ὅταν ἔχεις ἐπιστρέψει ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψιν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησιᾶς...» (21 Σεπτεμβρίου 1999). [Ξεινός 2000: 293]

¹⁰ Βλ. Seel (2005: 202-213) τόσο για υβριδοποιήσεις σημαινόντων όσο και σημαινομένων στο Τριανταφύλλου (2002). Χαρακτηριστικά δείγματα υβριδοποίησης σημαινόντων και σημαινομένων προσφέρει η μετα-αποικιοκρατική λογοτεχνία, όπως λ. χ. τα έργα του V. S. Naipaul (βλ. Seel 2005: 214).

Το παραπάνω απόσπασμα συνιστά μόνο ένα μικρό αντιπροσωπευτικό δείγμα από τα δεκάδες σημεία πολιτισμικής προσφυγής στο μακρινό (και ένδοξο) εθνικό παρελθόν, τα οποία υπάρχουν στο εν λόγω κείμενο (πολύ χαρακτηριστική είναι και η χρήση του πολυτονικού).¹¹ Νέα παρόμοια κείμενα δεν αποτελούν εξαίρεση στον γενικότερο συγγραφικό χάρτη των εθνικών πολιτισμών της Ευρώπης. Ωστόσο, πέρα από την ποσότητα των ενδοκειμενικών αναχρονιστικοποιήσεων, νεοεμφανιζόμενη είναι ακόμα τόσο η αφορμή της παραγωγής τους - δηλαδή ο κίνδυνος της ομογενοποίησης του εθνικού πολιτισμού - όσο και η πληθώρα των κειμενικών δειγμάτων με αναχρονιστικοποιήσεις εντός εθνικού πολιτισμού.¹² Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να δημιουργείται μια νέα κατηγορία κειμένων, τα οποία χαρακτηρίζονται τόσο μικροπερικειμενικά όσο μακροπερικειμενικά από το στοιχείο της αναχρονιστικοποίησης.

Πέρα από την όποια προβληματική που προκύπτει για τη μεταφραστική διαδικασία (βλ. Seel 2005: 230-234), η τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά εντοπιζόμενη νέα πολιτισμο-σημειολογική διάσταση της αναχρονιστικοποίησης παραπέμπει σε μια νέα πολιτισμική πραγματικότητα εντός και εκτός κειμένων.

3.Σύντομα συμπεράσματα για τη μετάφραση/μεταφρασεολογία στη νέα πολιτισμική πραγματικότητα

Με βάση τα παραπάνω μπορούμε να εξάγουμε τα εξής συμπεράσματα:

1. Η νέα πολιτισμική πραγματικότητα που αποτυπώνεται σε ένα κείμενο-πηγή ενδέχεται να καθιστά τόσο την ανάλυσή του όσο και την παραγωγή του τελικού προϊόντος κειμένου-στόχου πιο περίπλοκη.
2. Η νέα πολιτισμική πραγματικότητα προαπαιτεί συγκεκριμένες δεξιότητες και πολιτισμικές γνώσεις από την πλευρά του μεταφραστή, προκειμένου να αντιμετωπιστεί επιτυχώς η μεταφραστική εργασία.
3. Η γλώσσα απεικονίζει τη νέα αυτή πολυδιάστατη, ετερόμορφη, ετερογενετική και ρέουσα πολιτισμική πραγματικότητα τόσο σε επίπεδο σημαινόντων όσο και σημαινομένων.
4. Το κείμενο ως ανώτατη μεταφραστική ενότητα μπορεί να περιέχει υπό τη μορφή αλληλεπιδραστικής σχέσης όλα τα νέα αυτά πολιτισμικά και γλωσσικά στοιχεία. Μέσα από αυτά τα νέα δεδομένα ενδέχεται να προκύψουν νέες κειμενικές εκφάνσεις και νέα κειμενικά περιεχόμενα που συσχετίζονται με διαφορετικό τρόπο γλωσσικά και εξωγλωσσικά στοιχεία.
5. Ο πολιτισμός ως βαθύτερη μεταφραστική ενότητα παύει να υφίσταται ως ένα μονοδιάστατο, περισσότερο κλειστό παρά ανοιχτό, ενδογενές, ενιαίο, γραμμικό, συνεχές, οργανικό, ορθογενετικό, χρονικά, τοπικά και εθνικά χαρακτηριζόμενο σύστημα ή κατασκευασμα αξιών, νομών και συμβάσεων, ένα 'εθνοκεντρικό' σύστημα, ταυτόσημο με την πολιτισμο-σημειολογική διάσταση, που παραπάνω αποκαλέσαμε *γηγενή* διάσταση.
6. Το σύνολο των θεωρητικών κατηγοριών του πολιτισμικού παραδείγματος, αρχής γενομένης με τον όρο του *πολιτισμικά εξειδικευμένου*, τελεί υπό την ανάγκη προσαρμογής του στη νέα πολιτισμική πραγματικότητα.

¹¹ Βλ. Seel (2005: 224-229) για τις βασικότερες αναχρονιστικοποιήσεις στο Ξεινός (2000).

¹² Βλ. Seel (2005:217-222) για περισσότερα κειμενικά παραδείγματα με έμφαση την Ελλάδα.

4. Νέος ορισμός του πολιτισμού και τα οφέλη για τη μετάφραση/μεταφρασεολογία

Με βάση τα παραπάνω μπορούμε ευλόγως να συμπεράνουμε ότι ο μέχρι σήμερα ισχύων ορισμός του πολιτισμού για τη μετάφραση δεν καλύπτει τις απαιτήσεις μιας νέας πολιτισμικής πραγματικότητας. Συνεπώς προκύπτει η ουσιώδης επιστημονική αναγκαιότητα της εύρεσης ενός νέου ολιστικού ορισμού για τη μετάφραση, ο οποίος να μπορεί να εφαρμοστεί στην εποχή της παγκοσμιοποίησης.

Ο παρακάτω ορισμός αποτελεί μια δικιά μας προσπάθεια που επιδιώκει να λάβει υπόψη της τα νέα αυτά πολιτισμικά δεδομένα για τη μετάφραση:

Ο 'πολιτισμός' είναι μια ανοιχτή σημειολογική υπερ-διάσταση, η οποία μπορεί να περικλείει γλωσσικά, μη-γλωσσικά, παραγλωσσικά, εξωγλωσσικά, κειμενικά και/ή κάθε είδους πραξιογενή σημαίνοντα και σημαινόμενα ως εκφάνσεις των διαστάσεων της αυτοτελούς παγκοσμιοτικοποίησης, της ομογενοποίησης, της υβριδοποίησης, της αναχρονιστικοποίησης και του γηγενούς. 'Εντός' πολιτισμού, οι διαστάσεις αυτές υφίστανται ως σημειολογικά ρεύσες, βρίσκονται σε συνεχή αλληλεπίδραση και, κατά κανόνα, σε μη ισομεγέθη συσχέτισμό.

Πέρα από τα αμιγώς επιστημονικά οφέλη που συνεπάγονται από την προσαρμογή των υπολοίπων θεωρητικών κατηγοριών του πολιτισμικού παραδείγματος στη μετάφραση στον παραπάνω επίκαιρο ορισμό (βλ. Seel 2005: 238-268), τα οφέλη για τον μεταφραστή/τη μεταφράστρια και τη μεταφραστική πράξη από τη γνώση/χρήση του συγκεκριμένου ορισμού μπορούν να συνοψισθούν στα εξής:

1. Η επίγνωση της νέας πολιτισμικής πραγματικότητας για τη μετάφραση στην εποχή της παγκοσμιοποίησης με βάση τον εν λόγω ορισμό επιφέρει στο μεταφραστή/στη μεταφράστρια όχι μόνο τη συνείδηση μιας νέας πολιτισμικής πραγματικότητας, αλλά και τη γνωστική ενσωμάτωσή του/της στη νέα μεταμοντέρνα εποχή, με αποτέλεσμα την αύξηση της αυτοεπίγνωσης, της αποτελεσματικότητας, καθώς και της αυτοεκτίμησής του/της, και, κατά συνέπεια, την κοινωνική του/της καταξίωση.
2. Ο μεταφραστής/η μεταφράστρια είναι πλέον σε θέση να εντοπίσει και να ορίσει την ποιότητα και την ποσότητα των πολιτισμικά εξειδικευμένων σκοπέλων με μεγαλύτερη ακρίβεια.
3. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τον ευκολότερο και ταχύτερο προσανατολισμό του μεταφραστή/της μεταφράστριας, καθώς και την ευκολότερη και ταχύτερη αιτιολόγηση των μεταφραστικών του/της αποφάσεων και στρατηγικών τόσο απέναντι στον εαυτό του/της όσο και απέναντι στον εργοδότη του/της.
4. Η δυνατότητα ενός ταχέως και ακριβούς εντοπισμού και ορισμού της ποιότητας και ποσότητας των πολιτισμικά εξειδικευμένων σκοπέλων έχει ως αποτέλεσμα τη γρηγορότερη και ευκολότερη λήψη απόφασης σχετικά με την ανάληψη ή μη της μεταφραστικής εργασίας (*analysis of the rentability of the translational task/Prüfen der Rentabilität des Auftrags*), καθώς και του καθορισμού της αμοιβής.

Εν κατακλείδι, το νέο αυτό πολιτισμικό ρεπερτόριο στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, που εν συντομία προσπαθήσαμε να καταδείξουμε και να συνοψίσουμε στα πλαίσια ενός νέου ορισμού του πολιτισμού για τη μετάφραση, παραπέμπει σε μια ενδοεπιστημονική 'ανωμαλία' (βλ. Kuhn ¹⁴1979:109σ.) του πολιτισμικού παραδείγματος

και σηματοδοτεί την απαρχή μιας νέας παραδειγματικής φάσης στην πολιτισμική προσέγγιση στη μεταφρασεολογία. (Βλ. Seel 2005: 272-275)

Βιβλιογραφία

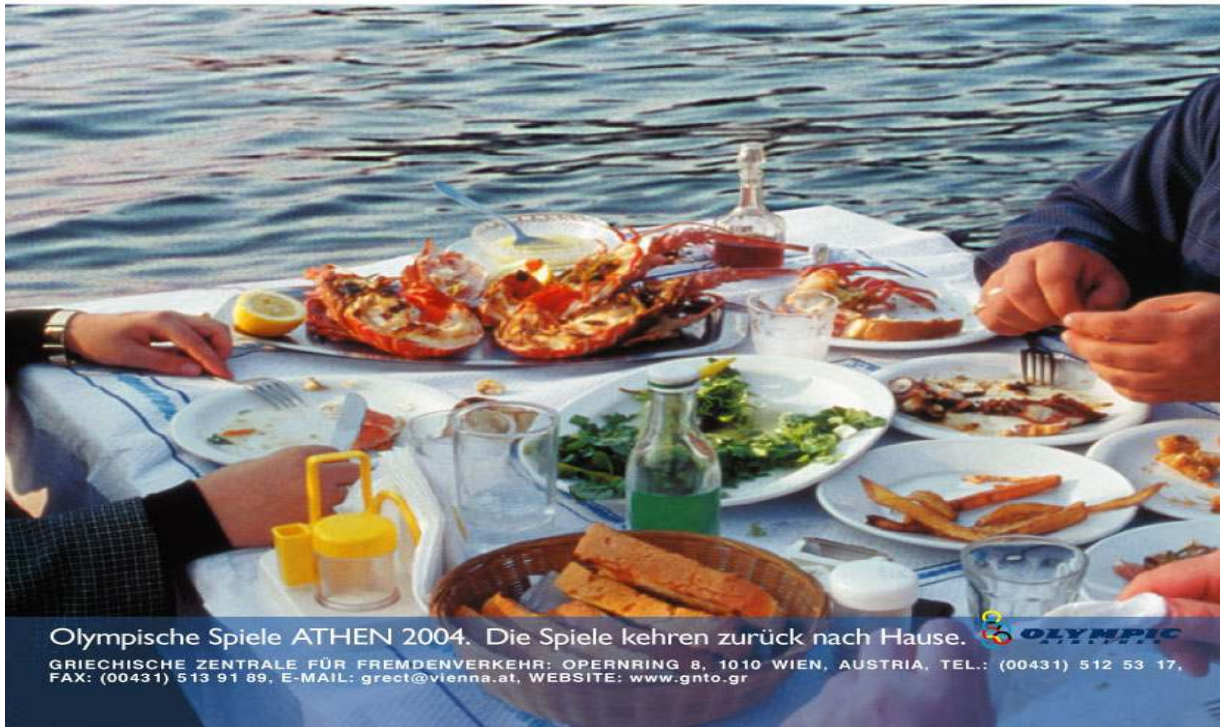
- Austermühl, F. (2001). *Übersetzen im Informationszeitalter: Überlegungen zur Zukunft fachkommunikativen und interkulturellen Handelns im 'global village'*. Trier: WVT wissenschaftlicher Verlag Trier (επίσ.: Heidelberg, Univ., Diss., 1998).
- Bassnett, S. (1989). "Translation, Tradition, Transmission". In S. Bassnett (ed.) *Beyond Translation*. New Comparison 8 (Autumn), 1-2.
- Bassnett, S. και A. Lefevere (1998). *Constructing Cultures: Essays on Literary Translation*. Clevedon: Multilingual Matters (Topics in Translation, 11).
- Beck, U. (1997) *Was ist Globalisierung? Irrtümer des Globalismus - Antworten auf Globalisierung*. Frankfurt am Main: Suhrkamp (Edition Zweite Moderne).
- Bronfen, E. και B. Marius (1997). "Hybride Kulturen. Einleitung zur anglo-amerikanischen Multikulturalismusdebatte". In E. Bronfen, B. Marius, T. Steffen (eds.), *Hybride Kulturen. Beiträge zur anglo-amerikanischen*. Tübingen: Stauffenburg (Stauffenburg discussion; 4), 1-29.
- Egbert, H. (2001). "Menschen und Organisationsstrukturen im Kontext der Globalisierung: Einleitung zum Thementeil". In U. Bauer, H. Egbert, F. Jäger (eds.), *Interkulturelle Beziehungen und Kulturwandel in Afrika. Beiträge zur Globalisierungsdebatte*. Frankfurt am Main : Lang, 13-18.
- Forstner, M. (2000). "Zwischen globalisierter Kommunikation und kultureller Fragmentierung - zur Rolle der Translatoren in der neuen Informations- und Kommunikations-Welt". In W. Wilss (ed.), *Weltgesellschaft - Weltverkehrssprache - Weltkultur. Globalisierung versus Fragmentierung*. Tübingen: Stauffenburg (Stauffenburg aktuell), 139-183.
- Gentzler, E. (1993). *Contemporary Translation Theories*. London-N.Y.: Routledge.
- Giddens, A. (1991). *The Consequences of Modernity*. Cambridge: Polity Press.
- Göhring, H. ([1978], 2002). *Interkulturelle Kommunikation: Anregungen für Sprach- und Kulturmittler*. A.F. Kellelat, H. Siever (ed.). Tübingen: Stauffenburg (Studien zur Translation, 13).
- Göpferich, S. (2002). *Textproduktion im Zeitalter der Globalisierung. Entwicklung einer Didaktik des Wissenstransfers*. Tübingen: Stauffenburg (Studien zur Translation; 15. Επίσ.: Leipzig, Univ. Habil.-Schr., 2002).
- Holz-Mänttari, J. (1984). *Translatorisches Handeln. Theorie und Methode*. Helsinki (= Annales Academiae Scientiarum Fennicae B; 226).
- Kingscott, G. (2000). "Future developments in international translation". In W. Wilss (ed.), *Weltgesellschaft-Weltverkehrssprache-Weltkultur. Globalisierung versus Fragmentierung*. Tübingen: Stauffenburg (Stauffenburg aktuell), 227-234.
- Kuhn, T.S. ([1973], ¹⁴1979). *Die Struktur wissenschaftlicher Revolutionen* (μτφρ. από τα Αγγλικά από τον Kurt Simon). Frankfurt am Main: Suhrkamp (Suhrkamp-Taschenbuch Wissenschaft, 25).
- Nord, C. (1993). *Einführung in das funktionale Übersetzen*. Tübingen: Francke (UTB, 1734).
- Ξενός, Γ. (2000). «ΣΤΟΝ ΧΡΟΝΟ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ». In *Ευθύνη ΚΘ'*, 293-295.
- Reiß, K. και H.J. Vermeer ([1984], ²1991). *Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie*. Tübingen: Niemeyer (Linguistische Arbeiten, 147).
- Georg, R. (1993). *The McDonaldization of Society*. Thousand Oaks: Pine Forge Press.
- Robertson, R. (1998). "Glokalisierung: Homogenität und Heterogenität in Raum und Zeit" (μτφρ. από τα Αγγλικά από τη Bettina Engels). In U. Beck (ed.), *Perspektiven der Weltgesellschaft*. Frankfurt am Main: Suhrkamp (Edition Zweite Moderne), 192-217.
- Robertson, C. Y. και C. Winter (eds.) (2000). *Kulturwandel und Globalisierung*. Baden-Baden: Nomos.
- Schmitt, C. (1987). "Translation als interkulturelle Kommunikation. Zum Problem der Übersetzung frankoafrikanischer Literatur ins Deutsche". In J. Albrecht, H.W. Drescher H. Göhring, N. Salnikow (eds.), *Translation und interkulturelle Kommunikation*. Frankfurt am Main: Lang (FAS, A, Bd. 8), 89-118.
- Seel, O.-I. (2005). *Translation kultureller Repertoires im Zeitalter der Globalisierung: Tendenzen, Möglichkeiten und Perspektiven translatorischen Handelns im Zeichen einer 'zweiten kulturellen Wende'*. Αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή, Εθν. και Καπ. Πανεπ. Αθην., Τμήμα Γερμ. Γλώσσας και Φιλολογίας.
- Snell-Hornby, M. (1986). "Übersetzen, Sprache, Kultur". In M. Snell-Hornby (ed.), *Übersetzungswissenschaft. Eine Neuorientierung: zur Integrierung von Theorie und Praxis*. Tübingen: Francke (UTB; 1415), 9-29.

- Stolze, R. (1992). *Hermeneutisches Übersetzen. Linguistische Kategorien des Verstehens und Formulierens beim Übersetzen*. Tübingen: Narr (Tübinger Beiträge zur Linguistik; 368).
- Taraman, S. (1986). *Kulturspezifität als Übersetzungsproblem. Phraseologismen in arabisch-deutschen Übersetzungen*. Heidelberg: Groos. (TextconText-Beiheft; 1).
- Tomlinson, J. (1999). *Globalization and Culture*. Cambridge: Polity Press.
- Vermeer, H. J. (1982). "Translation als Informationsangebot". In *Lebende Sprachen* XXVII, 3, 97-1001.
- Τριανταφύλλου, Σ. (2002). *Γράμματα από την Αλάσκα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα (Σειρά: Ελληνική Λογοτεχνία-Γράμματα Για Σένα).
- Vermeer, H.J. (1986). "Übersetzen als kultureller Transfer". In M. Snell-Hornby (ed.) *Übersetzungswissenschaft: eine Neuorientierung*. Tübingen: Francke (UTB, 1415), 30-53.

Παράρτημα

Höchstrekord kommt in die Gänge.

Unser Olympia-Jahr der Rekorde ist da. Dabei bricht Griechenland schon seit Jahrhunderten alle Rekorde. Es gibt keinen besseren Ort für einmalige kulinarische Erlebnisse als unsere malerischen Hafenrestaurants und die mit vielfältigen Mezedes-Gängen sagenhaft reich gedeckten Tafeln. Wann immer Sie uns 2004 besuchen, erleben Sie unsere Gastfreundschaft und einen unvergesslichen Urlaub. Auf die Plätze, fertig, los. Kommen Sie nach Griechenland.

Olympische Spiele ATHEN 2004. Die Spiele kehren zurück nach Hause. OLYMPIC
GRIECHISCHE ZENTRALE FÜR FREMDENVERKEHR: OPERNRING 8, 1010 WIEN, AUSTRIA. TEL.: (00431) 512 53 17,
FAX: (00431) 513 91 89, E-MAIL: grect@vienna.at, WEBSITE: www.gnto.gr

(Από: Ευρωπ. διαφημ. καμπάνια του Ε.Ο.Τ. για την Ολυμπιάδα του 2004 στην Αθήνα, αυστριακή εκδοχή)